

Reijo Savolainen

Tutkimustiedon hyödyntäminen yleisissä kirjastoissa

Savolainen, Reijo, Tutkimustiedon hyödyntäminen yleisissä kirjastoissa [The utilization of LIS research in public libraries]. Kirjastotiede ja informatiikka 12 (2): 39–52, 1993.

The problems connected with the utilization of LIS research in public libraries are discussed. The relation between LIS researchers and public librarians is characterized in terms of a limited partnership which can be explained by differing subcultural valuations of the usefulness of scientific knowledge. The author discusses theoretical models of knowledge utilization and reviews empirical findings which describe the ways of research utilization in public libraries. The majority of public librarians seem to be interested to some extent in LIS research even though relatively few practitioners utilize it systematically. The main factors explaining the underutilization of research are lack of time, perceived irrelevance and limited usability of much LIS knowledge in everyday library practice and insufficient availability of certain journals and research reports. A number of means to overcome barriers such as those are suggested.

*Address: University of Tampere, Department of Information Studies,
P.O.B. 607, SF-33101 Tampere, Finland*

Yleisissä kirjastoissa ja ylipäänsä kirjasto- ja tietopalvelualan organisaatioissa on varsin vähän keskusteltu tutkimustiedon hyödyntämisestä joka-päiväisessä ammatityössä. Tutkimustiedon hyödyntäminen on toki noussut esille yhtenä teemanamme. pohdittaessa suunnittelutieteellisen lähestymistavan mahdollisuuksia kirjastotieteen ja informatiikan tutkimuksessa (ks. Okko 1988), kirjastonhoitajan ammatin luonnetta professiona tai kirjasto- ja tietopalvelualan yliopistollisen koulutuksen ja kirjastokäytännön tarpeiden vastaavuutta. Empiirisiä tutkimuksia tutkimustiedon hyödyntämisestä yleisissä kirjastoissa on vähän (ks. kuitenkin Lynam & Slater & Walker 1982 ja Ali 1985). Merkittävin kotimainen lähde on Marja Maijalan (1990) pro gradu -tutkielma Kirjastonhoitaja ja tutkimus, jossa tarkastellaan yleisissä kirjastoissa työskentelevien kirjastonhoitajien käsitteitä tutkimustiedon merkityksestä.

Tutkimustiedon hyödyntäminen oli yhtenä aiheena Heinolan kurssikeskuksessa maaliskuussa

1992 pidetyssä seminaarissa Yleiset kirjastot ja tutkimustoiminta, jonka järjesti opetusministeriö. Käsilläoleva artikkeli pohjautuu ko. seminaarissa pitämäni esitelmään. Artikkelissa pohditaan tutkimustiedon hyödyntämisen roolia kirjastonhoitajan ammatin hallinnassa ja kehittämisessä, esitellään tieteellisen tiedon hyödyntämisen malleja sekä tarkastellaan hyödyntämisen käytännön muotoja. Erityistä huomiota kiinnitetään tutkimustiedon hyödyntämisen esteisiin ja keinoihin, joilla näitä esteitä voitaisiin madaltaa.

Tarvitaanko yleisissä kirjastoissa tutkimustietoa?

Otsikon kysymys ei ole niin triviaali kuin se ensilukemalta näyttää. Vastasi kysymykseen kyllä tai ei, se herättää lisäkysymyksiä. Millaisissa ongelmatilanteissa tutkimustiedosta olisi eniten apua arkipäivän työssä ja kenen ehdoilla tutkimustietoa

pitäisi asettaa yleisten kirjastojen käytettäväksi? Mistä syystä tutkimustietoa ei lainkaan tarvita suunnittelun ja päätöksenteon tukena? Voidaan myös kysyä, keiden on enemmän syytä olla huolissaan tutkimustiedon vähäisestä hyödyntämisestä, tiedon tuottajien (tutkijoiden) vai sen käyttäjien (kirjastonhoitajien)? Onko ylipäänsä syytä virittää keskustelua tästä aiheesta, koska kirjastot näyttävät pärjäävän ilman kirjastotiedettä ja informatiikkaakin; tieteenharjoituksen saavutuksille näyttää löytyvän kovin harvoin käyttöä arkipäivän ongelmatilanteissa. Onko siis kysymys tutkimustiedon hyödyntämisestä vain näennäisongelma?

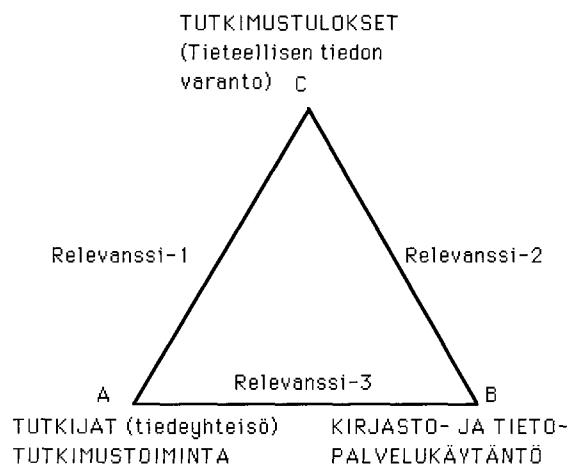
Useat argumentit näyttävät kumoavan kumoavat oletuksen näennäisongelmasta ja puoltavan tutkimustiedon hyödyntämistä käytännön kirjastotyössä. Vaikka arkipäivän kirjastotyö ei olekaan ensisijaisesti tutkimustyötä, kirjastonhoitajalta edellytetään entistä enemmän valmiutta ajatella tutkijan tavoin, ts. tarkastella ammattikäytäntöä ongelmalähtöisesti. Kirjasto- ja tietopalvelualan korkeakouluopinnot antavat lähtökohdan ongelmalähtöiseen ajattelutapaan. Yleisen kirjaston toimintaympäristön nopea muuttuminen lisääntyneine tuloksellisuusvaatimuksineen edellyttää päivittämisen työn lähestymistä myös sen jatkuvan kehittämisen, ei ainoastaan rutiininomaisen uusintamisen näkökulmasta. Tässä valossa ongelmalähtöinen ajattelutapa, joka mahdollistaa jokapäiväisen toiminnan kriittisen, toimintojen jatkuvaan kehittämiseen tähtäävän arvioinnin, käy entistä tärkeämmäksi. Ongelmalähtöinen ajattelutapa näkyy valmiutena tehdä ja teettää selvityksiä palvelutoiminnan kehittymisestä. Tämän edellytyksenä on taas se, että kirjastonhoitaja on perillä aiemmista vastaavatyypisistä tutkimuksista tai selvityksistä ja käyttää hyväksi niiden tuloksia omassa selvityksessään.

On ilmeistä, että itse harjoitettu tutkimus- tai selvitystyö tarjoaa kirjastonhoitajalle mahdollisuuden myös oman työn syvällisempään ymmärtämiseen. Omakohtaisella tutkimustyöllä sekä ylipäänsä tutkimuskirjallisuuden seuraamisella näyttäisi olevan yhteys itsensä kehittämiseen ja pitämiseen älyllisesti virkeänä (vrt. Allen 1985, 77-81). Tutkimus- ja selvitystyö sekä siihen liittyvä tutkimustiedon lukeminen on itse asiassa käsitettävissä keskeiseksi osaksi ammatin hallintaa. Tutkimustieto saattaa merkittävästi rikastaa kirjastonhoitajan osaamisen repertoaria tarjoamalla "kättä pidempää tietoa" päätöksenteon tueksi. Tutkimustiedon avulla saadaan vaihtoehtoisia näkökulmia käytännön on-

gelmiin ja kuvauksia siitä, kuinka muut kirjastot ovat ratkaisseet vastaavatyypisiä kysymyksiä (vrt. Schön 1983, 138-140). Vaikka osaamisen repertoari kehittyisikin etupäässä omien kokemusten ja oivallusten kautta, kaikkia asioita ei tarvitse oppia kantapään kautta ja toistaen muiden tekemät virheet omassa kirjastossa.

Toinen keskeinen tutkimustiedon hyödyntämistä puoltava argumentti liittyy siihen arvostukseen, jonka tutkimustiedon hyödyntäminen voi tuoda ammatille. Jotta kirjastonhoitajan ammatista voisi kehittyä aito professio, sen on pidettävä yllä yliopistolliseen koulutukseen pohjautuvaa osaamista mm. seuraamalla alan tutkimustietoa ja hyödyntämällä sitä arkipäivän työssä. Tämä on tärkeää paitsi kirjasto- ja tietopalvelualan sisäisen arvostuksen ja itsetunnon kohottamisen myös alan ulkopuolisen arvostuksen lisääntymisen kannalta. Akateemisella koulutuksella ja tutkimustietoon pohjautuvalla osaamisella on merkitystä paitsi asiakkaiden myös työnantajan silmissä.

Vaikka kirjastonhoitajilla ja tutkijoilla näyttääkin olevan yhteisiä intressejä kirjasto- ja tietopalvelualan aseman vahvistamisessa, tutkimuksen ja käytännön kirjastotyön suhde ei ole vailla ongelmia. Akateeminen maailma ja yleinen kirjasto painottavat eri asioita tutkimustiedon tuottamisessa ja hyödyntämisessä. Näitä vaatimuksia voidaan hahmottaa kuviolla 1.

Kuvio 1. Tutkimuksen ja kirjastopalvelukäytännön keskinäissuhteet.

Kolmio ABC jäsentää sen jännitekentän, jossa tutkimustoiminnan (A) tulosten (C) hyödyntäminen kirjasto- ja tietopalvelukäytännössä (B) tapahtuu. Tutkimustoiminnalla (A) tarkoitetaan tässä kirjasto- ja tietopalvelualan tieteellistä tutkimusta, jota tehdään yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa. Tämä rajausta ei luonnollisestikaan tarkoita sitä, että tutkimus- ja selvitystyötä ei tehtäisi muissa organisaatioissa: myös yleiset kirjastot, kirjastoseurat jne. tekevät ja teettävät selvityksiä, jotka ovat myös tieteellisesti kiinnostavia. Kirjastonhoitajat voivat seurata ja hyödyntää myös muiden tieteenalojen, kuten esim. sosiologian, kirjallisuudentutkimuksen ja tietojenkäsittelyopin tutkimusta. Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkimus tuottaa käsitteitä, teorioita, hypoteeseja ja empiirisiä löydöksiä sekä kehittää menetelmällisiä lähestymistapoja, joista rakentuu tieteellisen tiedon varanto (C). Osa tästä varannosta on dokumentoitua tietoa, osa dokumentoimatonta, tutkijoiden ja opettajien ”korvien välissä” olevaa asiantuntemusta, jota voidaan asettaa käyttöön informaaliin kanavien kuten mm. seminaariesitelmien välityksellä. Tutkimustietoon nojaavaa asiantuntemusta löytyy luonnollisesti myös kirjastonhoitajilta; se ei ole tutkijoiden monopoli. Kirjasto- ja tietopalvelukäytännöllä (B) tarkoitetaan yleisten kirjastojen jokapäiväisen toiminnan kokonaisuutta, ts. palvelutoiminnan rutiineja sekä niiden suunnittelua ja kehittämistä. Voidaan olettaa, että merkittävä osa päivittäisestä ammattityöstä sujuu rutiininomaisesti eikä vaadi joka käänteessä tutkimustiedon hankkimista päätöksenteon tueksi. Tutkimustiedolla on ilmeisestikin eniten käyttöä palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä, ei niinkään rutiinien pyörittämisessä.

Kuvion 1 kolme relevanssisuhdetta kuvaavat erilaisia vaatimuksia, joita tutkimustietoon ja sen luomiseen ja hyödyntämiseen liittyy. Relevanssi-1 liittyy tutkimusprosessin ja tutkimustulosten väliseen suhteeseen (AC) ja kuvaa niitä yleisiä vaatimuksia, joita tiedeyhteisö asettaa tieteelliselle tiedolle ja sen luomiselle. Tutkimusongelman asettamisen ja täsmentämisen, empiirisen tiedon keruun ja analysoinnin tulee tapahtua tiedeyhteisön hyväksymin pelisäännön ja saadut tutkimustulokset on asetettava muiden tutkijoiden arvioitaviksi. Tutkimustulokset hyväksytään osaksi tieteelliseksi tietoa vasta sen jälkeen kun tutkimus on läpäissyt tiedeyhteisön kritiikin. Tuloksille asetetut kriteerit saattavat olla väljempää, jos kyse on esim. kirjastojen tekemästä selvitystyöstä. Näitä tutkimustuloksia ei niinkään arvioida akateemisen

tutkimuksen kriteerein, vaan pragmaattisin perustein: kuinka saavutettu tulos esim. auttaa nopeuttamaan uutuuskirjojen luettelointia ja missä määrin tästä tutkimustietoon pohjautuvasta uudistuksesta on välitöntä hyötyä palvelujen käyttäjille ja kirjastolle itselleen.

Kirjasto- ja tietopalvelukäytännön ja tutkimustulosten välinen suhde (BC) kuvaa tuotettujen ja valmiiden tulosten relevanssia kirjastoille. Keskeinen kysymys tämän relevanssi-2:n osalta on se, missä määrin jo käytettävissä oleva tutkimustiedon varanto on hyödyllinen jokapäiväisen kirjasto- ja tietopalvelukäytännön kannalta ja missä määrin ko. varantoa voidaan todella käyttää hyväksi. Saattaa olla, että vain murto-osa tietovarannosta C kiinnostaa yleisiä kirjastoja tai on niiden hyödynnettävissä. Relevanssi-3 (AB) kuvaa asetelmaa, jossa kirjasto joko itse lähtee tutkimaan tärkeiksi kokemiaan kysymyksiä tai antaa tämän tehtävän ulkopuoliselle tutkijalle tai konsultille tilaustutkimuksena. Tutkimus voidaan organisoida myös kirjaston ja ulkopuolisen tutkijan/ tutkijoiden yhteistyönä, ts. toimintatutkimuksena. Ulkopuoliset tutkijat voivat olla esim. graduntekijöitä tai yliopiston ainelaitoksilla työskenteleviä projektitutkijoita. Tämä toimintatutkimuksen asetelma saattaa olla kiinnostava vaihtoehto kirjastolle, koska se pääsee alusta pitäen määrittelemään tutkimustarpeensa ja tutkimus voidaan räätälöidä tilaajan tarpeiden mukaisesti.

Tässä artikkelissa päähuomio kiinnitetään kolmion kyljen BC problematiikkaan, ts. relevanssi-2:n kysymyksiin. Keskeisenä kysymyksenä on se, miten merkittäväksi yleiset kirjastot näkevät tutkimustiedon hyödyntämisen päivittäisessä toiminnassaan, mitä mahdollisuuksia ja esteitä tähän hyödyntämiseen liittyy ja millä tavoin voitaisiin poistaa tai madaltaa tutkimustiedon laajemman hyödyntämisen tiellä olevia esteitä.

Tutkimustiedon hyödyntämisen ulottuvuudet

Tutkimustiedon hyödyntämistä voidaan tutkia monista eri näkökulmista niin yksilö- kuin ryhmätasollakin. Hyödyntämisen käsitettä komplisoi sekin, että hyödyntäminen voi olla tietoisista tai tiedostamatonta, suunnitelmallista tai satunnaista, jatkuvaa tai kertaluontoista; myös hyödyntämisen konkreettisuustaso voi vaihdella. Ankarassa mielessä

tutkimustiedon hyödyntäminen voidaan rajata vain tieteellisen tiedon suunnitelmalliseen käyttämiseen päätöksenteossa ja sen valmistelussa (ks. Lampinen 1992, 29). Laajemmassa mielessä myös tutkimustiedon piiloinen, tiedostamaton käyttö voidaan katsoa hyödyntämiseksi.

On niin ikään syytä tehdä ero tiedon soveltamisen ja hyödyntämisen välillä. Soveltaminen viittaa tiedon suoraan käyttöönasettamiseen: jokin toiminto, esim. atk-luettelointi pohjataan ikään kuin jäännöksettä spesifisen tiedon varaan. Koska yhteiskuntatieteellistä tietoa voidaan varsin harvoin käyttää tällä tavoin, sen osalta on kohdallisempaa puhua soveltamisen sijaan hyödyntämisestä, jonka ei tarvitse olla jäännöksetöntä. On myös tarpeen tehdä ero tiedon käytön ja käytön tuottaman vaikutuksen välillä (mt., 29-30). Tiedon käyttö viittaa aina käyttäjänsä tavoitteisiin tai käyttötarkoituksiin, vaikutus taas käytön lopullisiin tuloksiin ja seuraamuksiin. Yhteiskuntatieteellisen tiedon käyttö ei aina merkitse, että tutkijan esittämät suositukset pantaisiin kokonaisuudessaan täytäntöön, vaan käyttö voi jäädä osittaiseksi. Vaikutuksetkaan eivät välttämättä ole käyttäjien tarkoittamia, vaan pitkällä aikavälillä tiedon käytöllä voi olla myös tarkoittamattomia seuraamuksia, joita on mahdoton ennustaa tietoa käytettäessä.

Tutkimustiedon hyödyntämistä on analysoitu lähinnä tieteentutkimuksessa; jossakin määrin tästä aihepiiristä ovat olleet kiinnostuneita myös mm. politiikantutkimus (ks. Lampinen 1985 ja 1992) sekä kirjastotiede ja informatiikka (ks. esim. Laaksovirta 1986). Keskeisimmät alan aikakauslehdet ovat Knowledge: Creation, Diffusion & Utilization ja Knowledge and Policy, aiemmalta nimeltään Knowledge in Society. Tutkimustiedon hyödyntämisen keskeisiä kysymyksiä ovat mm., millä tavoin tutkimustietoa levitetään ja mitä kanavia pitkin se siirtyy tuottajilta käyttäjille, ketkä ovat tiedon käyttäjiä, millä kriteereillä tiedon vastaanottajat hyväksyvät tai hylkäävät tarjolla olevan tiedon ja kuinka yksityiskohtaisesti tätä tietoa todellisuudessa käytetään hyväksi esim. poliittis-hallinnollisessa päätöksenteossa (ks. Lampinen 1992, 5-11).

Tutkimustiedon hyödyntämistä voidaan jäsentää eri mallien avulla: perinteisenä lähtökohtana on tiedon tuottajan ja käyttäjän erillisyyttä korostava kaksinapainen tuottaja -> käyttäjä -malli (ks. Boggs 1992, 30-32). Pelkistetyimmät mallit jäsentävätkin tiedon hyödyntämisen tiedon suoraviivaisena siirtämisenä tuottajalta käyttäjälle. Tiedon tuottaja on tässä mallissa aktiivinen, tiedon käyttäjä passiivi-

nen osapuoli, jonka rooli jää valmiin tiedon vastaanottamiseen. Boggs (mt., 36-49) kritisoi voimakkaasti kaksinapaisen mallien puutteita. Malleissa tieto kuvataan ikään kuin esineeksi ja tietoa hyödynnetään mekaanisen analogian tapaan: tiedon oletetaan siirtyvän esineen tavoin tuottajalta kuluttajalle. Tällöin jää asettamatta mm. kysymys siitä, millä kriteereillä tiedon vastaanottajat hyväksyvät tai hylkäävät tarjotun tiedon. Esim. toimintatutkimuksen välityksellä tapahtuvan tutkimustiedon hyödyntämisen käsitteellistämässä nämä kaksinapaiset mallit ovat liian karkeapiirteisiä: tiedon suoran "injektoimisen" asemesta tutkimustiedon hyödyntämistä olisi tarkasteltava pikemminkin tutkijan ja tiedon tuotantoprosessiin osallistuvan käyttäjän vuorovaikutuksena tai vuoropuheluna. Boggs (mt., 36-49) kritisoi myös malleja, joissa oletetaan, että siirrettyä tietoa hyödynnetään lähinnä organisaation ylätasolla; tutkimustietoa voivat käyttää hyväksi myös muut kuin johtajat.

Seuraavassa tarkastellaan Osmo Lampisen (1985, 12-25; ks. myös Lampinen 1992, 29-37) esityksen pohjalta kolmea mallia, jotka jäsentävät ideaalityyppien tapaan tutkimustiedon hyödyntämistä päätöksenteossa.

Rationaalisen päätöksenteon teoriasta lähtevän tutkimustiedon instrumentaalisen hyödyntämisen mallin keskeisenä oletamuksena on se, että päätöksenteossa käytetään ikään kuin "valmista" tutkimustietoa täsmällisesti määritellyn ongelman ratkaisemiseksi. Päätöksentekijä analysoi ensin päätöksentekotilanteen ja sen keskeiset ongelmat, yksilöi sitten selkeästi toiminnan tavoitteet ja valitsee lopuksi keinon, jolla ensisijaiseksi asetettuun tavoitteeseen voidaan tehokkaimmin päästä. Päätöksenteon ongelmat liittyvät usein juuri tehokkaimman keinon, esim. kustannus-hyöty -suhteeltaan parhaan atk-järjestelmän valintaan yrityksen käyttöön. Jos päättäjällä on käytettävissään eri atk-järjestelmien kustannuksia ja hyötyjä vertaileva tutkimus, tarvittava tieto saattaa löytyä valmiina ko. tutkimuksesta. Jos tällaista tutkimusta ei ole tehty, tietoa voi kysyä asiantuntijalta tai teettää vertailevan selvityksen. Kun haluttu tieto on löydetty, sitä hyödynnetään tekemällä päätös, jonka mukaan tutkimustiedon parhaaksi osoittama järjestelmä hankitaan yritykseen.

Päätöksentekoon liittyvä tutkimustiedon käyttö käsitetään useimmiten instrumentaalisen hyödyntämisen mallin mukaisesti (ks. Weiss 1979, 428). Mallin etuna on sen selkeys, mutta sen soveltuvuus etenkin yhteiskuntatieteellisen tiedon hyödyntä-

misen jäsentämiseen on ongelmallinen. Yhteiskuntatieteellinen tieto ei aina tarjoa mahdollisuutta asioiden helppoon kiteyttämiseen rinnakkaisiksi vaihtoehtoiksi, joista voidaan voitaisiin poimia paras. Yksiselitteisten faktojen sijaan saattaa olla tarjolla useita ja osittain ristiriitaisia, tavalla tai toisella arvosidonnaisia näkökulmia käsilläolevaan ongelmaan (vrt. Saxe 1986, 70). Tutkimustieto voi pikemminkin mutkistaa kuin selkeyttää tehokkaimman keinon valintaa, jos se esim. osoittaa, että tietyn keinon, esim. integroidun atk-järjestelmän hankinnassa ei pelkästään ole kyse teknis-taloudellisista näkökohdista, vaan myös tietyistä arvovalinnoista, jotka liittyvät esim. kirjastojen välisen yhteistyön tiivistämiseen.

Käsitteellinen hyödyntämisen malli kiistää sen näkökohdan, että tutkimustieto olisi poimittavissa ikään kuin apteekin hyllyltä tukemaan päätöksentekoa. Tutkimustieto ei tarjoa valmiita ja kaikissa tilanteissa toimivia "sosiaalisen insinööritaidon" välineitä päätöksentekijälle, vaan pikemminkin vaikuttaa siihen tapaan, jolla päätöksentekotilanne, tavoitteet ja keinot hahmotetaan tai nähdään ongelmiksi. Tutkimustieto ei ole kertakäyttöhyödyke, vaan "pehmeää", päätöksentekijän arvoihin luontuvaa kvalitatiivista tietoa, joka auttaa ongelmatilanteiden jäsentämisessä. Tutkimustieto valistaa päätöksentekijää: se tuo esiin käsitteitä, jotka paljastavat ongelman monitahoisuuden, avaa uusia näkökulmia itsestäänselvinä pidettyihin kysymyksiin ja esittää oletuksia vaihtoehtoista ratkaisutavoista. Tietoa voidaan käyttää useaan otteeseen ja ehkä myös tulkita sitä eri tavoin eri tilanteissa. Käsitteelliselle hyödyntämiselle on lisäksi ominaista se, että tiedon "lopullinen" merkitys määrittyy usein neuvottelun kautta, etenkin jos päätöksentekijöiden näkemykset eroavat huomattavasti toisistaan. Käsitteellisen hyödyntämisen painoarvoa voi muokkautua keskustelun kautta pohdittaessa, kuinka realistinen se on kirjaston lähivuosien toimintamahdollisuuksien kannalta.

Yhteiskuntatieteelliselle tutkimustiedolle näyttää olevan ominaista juuri käsitteellisen hyödyntämisen mallin mukainen käyttö. Hyödyntäminen voi tapahtua huomaamatta ja vastaanotettu tieto voi suodattua osaksi aiempaa tietämystä. Päätöksiä tehtäessä ei välttämättä olla tietoisia siitä, mikä osa argumenteista perustuu loppujen lopuksi tieteellisiin löydöksiin ja mikä omaan henkilökohtaiseen tietämykseen tai arkipäivän kokemukseen. Käsitteellisen hyödyntämisen mallin suurimpana ongelmana on sen epämääräisyys: mikä tahansa tieto,

joka liittyy päätöksentekoon, voidaan tulkita hyödynnettäväksi tiedoksi. Myös hyödyntämisprosessi on luonteeltaan epämääräinen ja sitä on hankala tutkia empiirisesti. Päätöksentekijä itse tulee harvoin analysoineeksi tiedon toimivuutta, koska hyödyntämisen keskeisenä kriteerinä on tiedon yhteensopivuus omiin käsityksiin (ks. Weiss 1986, 230).

Tutkimustiedon poliittisen hyödyntämisen malli tulee monessa suhteessa lähelle käsitteellisen hyödyntämisen mallia. Erona on lähinnä se, että poliittisen hyödyntämisen malli korostaa voimakkaasti tutkimustiedon ja päätöksentekijän arvojen yhteensopivuutta. Päätöksentekijä hyödyntää tutkimustietoa valikoivasti tukeakseen sillä omia argumenttejaan, taivutellakseen muita omien näkemysten taakse ja heikentääkseen vastapuolen argumenttien purevuutta. Vain ne faktat tai näkökulmat, jotka ovat sopusoinnussa päätöksentekijän näkemysten kanssa, voivat käytännössä tulla noteerautetuiksi päätöksiä tehtäessä. Jos tutkimustieto ei tue omia näkemyksiä, siitä ei piitata.

Poliittisen hyödyntämisen mallin mukainen tiedon hyödyntäminen jää ilmeisestikin kaikkein kauimmaksi niistä ihanteista, joita akateemiset tutkijat tiedon hyödyntämiselle yleensä asettavat. Tutkijat saattavat pitää hyödyntämisen tarkoitushakuisuutta eettisesti arveluttavana ja katsoa, että tällainen menettely on omiaan myös nakertamaan tieteen arvovaltaa.

Edellä esitellyt mallit kuvaavat hyödyntämisen eri aspekteja; hyödyntämisen muotojen ei tarvitse välttämättä olla toistensa vastakohtia. Samasta päätöksentekoprosessista voidaan löytää elementtejä niin instrumentaalista, käsitteellisestä kuin poliittisestakin hyödyntämisestä (ks. Lampinen 1992, 40). Yksittäistä tutkimusta voidaan käyttää esim. faktojen lähteenä, mutta se voi samalla avata päätöksentekijälle uusia näkökulmia aiemmin itsestään selvyynä pidettyyn asiaan, ts. valistaa häntä. Tuloksia voidaan käyttää myös muiden päätöksentekijöiden taivutteluun oman kannan taakse.

Näyttää siltä, että etenkin yhteiskuntatieteellisen tutkimustiedon keskeisimpänä roolina ongelmanratkaisussa on valistaa päätöksentekijää: avartaa ja täydentää päätöksentekijän harkintaa tuomalla esiin faktoja, tuoreita näkökulmia ja vaihtoehtoisia menettelytapoja (ks. Lampinen 1985, 227-229). Koska yhteiskuntatieteellinen tieto pystyy harvoin tarjoamaan selkeitä ratkaisuvaihtoehtoja päätöksentekijälle, tehdyn valinnan rakentuvat vain poikkeustapauksissa yksinomaan tutkimustiedon varaan.

Tutkimustiedon merkitys riippuu ratkaistavana olevan ongelman ja päätöksenteon luonteesta (mt., 229-233). Mitä selvemmin on kyse rutiininomaisesta päätöksenteosta, jonka tavoitteet ja keinot ovat selkeitä ja vanhastaan tuttuja, sitä vähemmän jää tilaa tutkimustiedon hyödyntämiselle. Sitä vastoin laajoja ongelmia ja merkittäviä riskejä sisältävissä päätöksentekotilanteissa, joihin sisältyy useita vaihtoehtoisia tavoitteita ja keinoja ja jotka vaativat huolellisen valmistelun, tutkimustiedolle voi löytyä paikka päätöksentekijän harkinnan tukemisessa. Se, missä määrin päätöksentekijä on valmis ottamaan huomioon tutkimustiedon esiintuomat näkökohdat, riippuu hänen arvostuksistaan ja päätöksentekotyylistään. Poliittisen hyödyntämisen mallin mukaisessa tapauksessa vain osa tutkimustiedosta voi vaikuttaa päätökseen. On ilmeistä, että tutkimustieto voi vaikuttaa voimakkaimmin päätöksentekoon sen valmistelun alkuvaiheessa, jolloin eri vaihtoehdot ovat vielä avoimena ja hyvistä ideoista vaihtoehtoisiksi menettelytavoiksi on pulaa. Joissakin tapauksissa tutkimustietoon voidaan vedota myös jälkikäteen, jos tehtyjen päätösten perusteet asetetaan kritiikin kohteeksi.

Empiirisiä havaintoja tutkimustiedon hyödyntämisestä yleisissä kirjastoissa

Verrattain pieni osa yleisissä kirjastoissa työskentelevistä näyttää aktiivisesti ja systemaattisesti seuraavan kirjasto- ja tietopalvelualan tutkimusta. Koska jokapäiväinen työ vie enimmän osan ajasta ja energiasta, tutkimuksiin ei voi perehtyä siinä määrin kuin haluaisi. Samaa ongelmaa valittavat monet muutkin akateemisilla aloilla työskentelevät, esim. ammatinvalintapsykologit (ks. Ahvenjärvi 1990, 146-150).

Marja Maijalan (1990) pro gradu -tutkielma Kirjastonhoitaja ja tutkimus. Yleisen kirjaston kirjastonhoitajan käsitys tutkimuksesta ja sen hyödyntämisestä tarjoaa monipuolisen kuvan kirjastonhoitajista tutkimustiedon hyödyntäjinä. Maijalan tutkimus pohjautuu 18 kirjastonhoitajan teemahaastatteluun. Haastatellut työskentelevät erikokoisissa kirjastoissa ja heidän ammattinimekkeensä vaihteli kirjastonhoitajasta kirjastonjohtajaan. Myös haastateltujen ammatillinen koulutus vaihteli: kolme oli suorittanut ns. "vanhan" kirjastotutkimuksen Tampereen yliopistossa 1960-luvun alussa, kirjastonhoitajan tutkinto oli yhdeksällä haastatellulla ja

kuudella ylempi korkeakoulututkinto. Ainoastaan viimeksimainitulla ryhmällä oli kokemusta tutkimustyöstä, joka useimmissa tapauksissa tarkoitti pro gradu -tutkielman laatimista.

Suurin osa kirjastonhoitajista kertoi suhtautuvansa myönteisesti kirjasto- ja tietopalvelualan tutkimukseen. Puolet, ts. yhdeksän kirjastonhoitajaa ilmoitti olevansa kiinnostunut tutkimuksesta ja neljä vastaajaa "periaatteessa kiinnostunut"; ainoastaan viisi kirjastonhoitajaa ilmoitti, ettei alan tutkimus herätä mielenkiintoa (Maijala, mt., 32-35). Viimeksimainitut perustelivat näkemystään mm. sillä, että tieteellisellä tutkimuksella ja heidän tekemälään työllään ei ole yhtymäkohtia. Syyksi esitettiin myös se, että päivittäinen työ iltavuoroineen vie kaiken energian: tutkimusta ei yksinkertaisesti jaksa seurata.

Periaatteessa kiinnostuneet katsoivat tutkimuksen seuraamiseen työhön kuuluvaksi velvollisuudeksi: on hyvä olla suurin piirtein selvillä siitä mitä tutkimuksessa tapahtuu, vaikka aika ei aina riitäkään tutkimuksiin perehtymiseen. Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkimus kiinnostaa heitä "teoriasa", mutta käytännössä asia jää melko etäiseksi. Arkipäivän työssä on tarpeeksi tekemistä ja eikä vapaa-aikaa haluta uhrata tutkimuskirjallisuuden lukemiseen: elämässä pitää olla muitakin asioita kuin kirjasto. Tutkimuksesta kiinnostuneiden enemmistö oli suorittanut ylemmän korkeakoulututkimnon. Jotkut kertoivat pro gradu -työskentelyn herättäneen mielenkiinnon tutkimusta kohtaan. Kiinnostuksesta kirjasto- ja tietopalvelualan tutkimukseen kertoi myös se, että useimmat tähän ryhmään kuuluvista nimesivät jonkin erityisen kiinnostavan tutkimusalueen, jota jatkuvasti seurasivat. He saattoivat lukea myös jonkin muun tieteenalan kuin kirjastotieteen ja informatiikan tutkimuksia.

Tutkimustiedon seuraamisen ja hankinnan kanavat

Marja Maijalan tutkimus osoitti kotimaisten kirjastoalan lehtien olevan tärkeimpiä tutkimuksen seuraamisen kanavia (mt., 35). Lehdet saatiin käsiin joko kotiin tilaamalla tai kirjaston lehtikierron välityksellä. Kirjastolehti osoitautui kaikkein eniten luetuksi lehdeksi; hajamainintoja saivat myös Kirjastotiede ja informatiikka sekä Signum. Sitä vastoin Tietopalvelu ei näyttänyt kiinnostavan tässä tutkimuksessa haastateltuja kirjastonhoitajia. Pari

kirjastonhoitajaa kertoi seuraavansa myös sellaisia kirjastoalan lehtiä kuin Scandinavian Public Library Quarterly, Library Journal ja Biblioteksbladet. Maijalan havainnot, joiden mukaan kotimaiset (ammatti)lehdet ovat keskeisimpiä (tutkimus)tiedon välittäjiä, saavat tukea englantilaisia ja amerikkalaisia kirjastonhoitajia koskeneesta tutkimuksesta (ks. Ali 1985; vrt. myös Durrance 1991, 283). Näiden maiden erityyppisissä kirjastoissa työskentelevät kirjastonhoitajat lukivat etupäässä yleistajuisia ammattilehtiä (American Libraries, Library Association Record ja Library Journal), kun taas tieteellisiä lehtiä tutkittiin satunnaisesti, lähinnä juttukohtaisen kiinnostuksen pohjalta.

Vaikka ammattilehtiä luetaankin melko säännöllisesti, jotkut kirjastonhoitajat näyttävät kantavan huonoa omatuntoa siitä, että lehtiä tulee seurattua liian vähän (ks. esim. Nevala & Penttilä 1992, 103). Kirjastolehti luetaan tarkimmin, muita lehtiä tutkitaan ylimalkaisemmin. Lehtien aktiivisen seuraamisen merkittävimpanä esteenä näyttää olevan aikapula: lehtien tutkimiseen ei ole mahdollisuutta työaikana. Etenkin pieniä kirjastoja haittaa myös ulkomaisten lehtien heikko saatavuus, (mt., 104). Esteenä voi näiden lisäksi olla heikosti toimiva lehtikierto: kierto kestää liian pitkään, joten listan viimeiset saavat lehdet käsiinsä kovin myöhään.

Toisena keskeisenä tutkimustiedon lähteenä ovat monografiat. Kummala-Mustosen ja Laitisen (1989, 67-68) tutkimuksessa vajaa puolet (7/16) kirjastonhoitajista ja kolmannes (3/10) kirjastovirkkailijoista vastasi myöntävästi kysymykseen "Tutustuko alan kirjallisuuteen tai tutkimuksiin?" Myös kirjojen lukijoita näyttää vaivaavan huono omatunto: seurattavaa tutkimuskirjallisuutta julkaistaan runsaasti, mutta aika ei riitä millään kaikkien kirjojen lukemiseen. Koska teoksiin ei ehdi tutustua työaikana, lukeminen jää vapaa-ajan harrastukseksi. Kaikissa tapauksissa tutkimuskirjallisuus ei liitynyt kirjasto- ja tietopalveluun, vaan mainintoja saivat esim. kirjallisuudentutkimus ja lastenkulttuuri. Näyttää siltä, että aniharva kirjastonhoitaja lukee systemaattisesti kirjasto- ja tietopalvelualan tutkimuksia, seuratakseen alan kehitystä tieteenä. Kiinnostus on enemmänkin aihe- tai teoskohtaista ja huomio keskittyy ajankohtaisiin, esim. Kirjastopalvelun julkaisemiin kotimaisiin teoksiin (ks. Nevala & Penttilä, mt., 105-106). Myös kavereiden tai muiden tuttujen henkilöiden tekemiä tutkimuksia luetaan, jos ei muuten, niin uteliaisuudesta. Monografioiden helppoa saatavuutta koskevat näkemykset poikkesivat jonkin verran toisistaan (Mai-

jala, mt., 35-36). Kirjastonhoitajan aktiivisuus näyttää olevan erityisen tärkeää teosten hankinnassa, jos tutkimusraportti kuuluu ns. harmaaseen kirjallisuuteen.

Vaikka lehdet ja monografiat koettiin keskeisimmiksi tutkimustiedon lähteiksi, myös muilla lähteillä ja kanavilla näyttää olevan jonkin verran merkitystä. Etenkin suurimmista kirjastoista saatavaa löytyä tutkimuksesta kiinnostuneita kirjastonhoitajia, jotka "gatekeeperin" ominaisuudessa välittävät tietoa ja antavat vinkkejä tutustumisen arvoisista tutkimuksista (ks. Maijala, mt., 35-36). Suurimpien kaupunginkirjastojen "työpaikkakirjasto", ts. oman alan ammattikirjallisuuden kokoelma näytti olevan monille tärkeä tiedonsaannin kanava. Tietoa tutkimuskirjallisuudesta saatiin myös uutuusluetteloiden, bibliografioiden ja Tampereen yliopiston julkaisujen myyntitiedotteen kautta. Tämän lisäksi kirjastoon tulevat näytekappaleet antoivat mahdollisuuden tutustua uusiin tutkimuksiin.

Sitä vastoin muut lähteet tai kanavat, joita selvitettiin mm. Englannin ja USA:n tutkimuksessa (ks. Ali 1985, 158), eivät saaneet juurikaan mainintoja Maijalan tutkimuksessa. Englantilaiset ja amerikkalaiset kirjastonhoitajat ilmoittivat käyttävänsä melko harvoin abstraktijulkaisuja (esim. LISA) ja moittivat niiden käyttöä hankalaksi. Konferenssien ja seminaarien yleinen arvostus tutkimustiedon välittäjinä havaittiin niin ikään vähäiseksi tässä tutkimuksessa, joskin niiden suosio vaihteli henkilöittäin. Maijalan tutkimuksessa (mt., 39-41) kirjastojen omat empiiriset selvitykset, esim. asiakaskyselyt luettiin osaksi tutkimustiedon hankkimista. Kirjastoissa tunnettiin tarvetta lisäselvityksiin, mutta käytännön mahdollisuuksia tutkimustyöhön todettiin olevan vain suurimmilla kirjastoilla; niissä oli henkilöitä, joiden työtehtäviin kuului selvitysten tekeminen.

Tutkimustiedon hyödyntämismallit yleisissä kirjastoissa

Maijalan (mt., 54-58) tutkimuksessa useimmat kirjastonhoitajat kokivat vaikeaksi kysymyksen tutkimuksen hyödyntämisestä. Aihepiirin kanssa olivat tulleet tekemisiin lähinnä kirjaston johtotehtävissä työskentelevät. Valtaosa haastatelluista käsitti tutkimustiedon hyödyntämisen instrumentaalisen mallin mukaisesti. Tutkimukselta odotettiin selkeitä ja konkreettisia suosituksia, joiden

avulla palvelutoimintaa voitaisiin tehostaa. Tutkimustietoon pohjautuvia ”reseptejä” kaivattiin mm. kirjahankeintaan, asiakasryhmien kartoitukseen ja atk-suunnitteluun. Tutkimustietoa oli myös faktisesti käytetty hyväksi päätöksenteossa instrumentaalisen mallin mukaisesti. Neljä kirjastonhoitaja totesi tutkimustietoa hyödynnetyn mm. määrärahaesitysten laadinnassa. Päätöksentekijät saadaan helpommin määrärahaesitysten taakse, jos kirjasto voi esim. kunnan palvelukuvatutkimukseen viitaten osoittaa, että kirjastoa käytetään runsaasti ja että sen tarjoama palvelu on laadukasta.

Tutkimustiedon hyväksikäyttäminen käsitteellisen hyödyntämisen mallin mukaisesti sai vähemmän huomiota kirjastonhoitajien arvioissa. Tutkimustiedon ”piilokäytön” arvo toki tunnustettiin: tutkimuksen ei tarvitse aina olla välittömästi hyödyksi, vaan sen käsitteet ja näkökulmat voivat ajan mittaan tarjota pohjaa uusien oivallusten tai ajatuskuvioiden syntymiselle. Tiedon poliittiseen hyödyntämiseen ei sitä vastoin lainkaan viitattu. Syytä tähän voi etsiä monelta taholta. Poliittisen hyödyntämisen elementit ovat piiloisia ja niistä ei aina mielellään puhuta. Tiedon poliittinen hyödyntäminen yhdistyy usein käsitteelliseen hyödyntämiseen. Saattaa myös olla, että yleisen kirjaston sisäisessä päätöksenteossa törmätään harvoin poliittisesti herkkiin kysymyksiin. Koska keskeisimmät poliittisia latauksia sisältävät linjakysymykset ratkaistaan kirjastolautakunnan ja sitä ylempään kunnallispoliittisen päätöksenteon tasolla, näiden kysymysten pohdintaan ei enää ole sanottavaa tarvetta kirjaston sisäisessä päätöksenteossa.

Tutkimustiedon hyödyntämisen rakenteelliset esteet

Yhtä kiinnostavaa kuin selvittää, millä tavoin tutkimustietoa on todellisuudessa hyödynnetty kirjastokäytännössä on tarkastella tekijöitä, jotka estävät tai hankaloittavat tutkimustiedon hyväksikäyttöä. Edellä on jo mainittu näistä esteistä ajanpuute (kiire). Tästä esteestä päästään tuskin koskaan täysin eroon. Myös omakohtaisen kiinnostuksen tai motivaation puute voivat olla syinä siihen, että tutkimustietoa ei hyödynnetä. Jotkut kirjastonhoitajat eivät näytä pitävän tätä kiinnostuksen tai viitseliäisyyden puutetta suurena syntyä; toiset taas kantavat huonoa omaatuntoa tai syyllistäväit itsensä, koska eivät jaksa olla kiinnostuneita tutkimuksesta siinä määrin kuin olisi toivottavaa.

Tutkimustiedon hyödyntämisen tiellä on asennepohjaisten tekijöiden lisäksi monia tutkimustyön ja käytännön kirjastotyön luonteen eroista johtuvia rakenteellisia seikkoja, joita Charles McClure (1989, 283-289) on kiinnostavasti eritellyt. Keskeinen näkökohta on se, että akateemisen tutkijan ja kirjastonhoitajan työnkuvat eroavat merkittävästi toisistaan ja työn tuloksiakin arvioidaan eri mittapuiden avulla. Tutkijan työlle ja työn tuloksille asetettavat vaatimukset vaihtelevat jossakin määrin sen suhteen, onko kyseessä kirjaston toimeksiannosta tehtävä selvitystyö vai alan yliopistollisessa laitoksessa harjoitettava perustutkimus. Yliopistotutkija toimii ensisijaisesti tiedeyhteisön normien ja pelisääntöjen mukaisesti. Tutkimuksen tulee kohdistua sellaisten ongelmien tutkimiseen, jotka ovat teoreettisesti ja metodisesti kiinnostavia ja lupaa-avat uusia tuloksia. Sitä vastoin kysymys siitä, kiinnostavatko saadut tutkimustulokset välittömästi myös kirjastoja, jää toissijaiseksi. Akateemisen tutkijan ensisijaisena viiteryhmänä ei ole kirjasto, vaan tiedeyhteisö. Työn tulokset palkitaan tiedeyhteisön mittapuiden mukaan: uralla etenemistä ilmaisevat mm. opetus- ja tutkimusvirkojen saaminen ja tutkimustulosten hyväksyminen julkaisutaviksi kansainvälisesti arvostetuissa aikakauslehdissä. Käytännön kirjastotyötä välittömästi palvelevat selvitystyöt eivät siinä määrin meri- toitä tutkijaa. Vaikka akateemisen tutkimuksen tuloksia ei olisikaan tuotettu silmälläpitäen tietyn kirjaston välittömiä tarpeita, tutkija voi aina toivoa, että tuloksista olisi välillistä hyötyä myös käytännön kirjastotyön kehittämisessä.

Kirjastonhoitajan tehtävien kokonaiskuva painottuu toisella tavoin. Työtehtävistä riippuen arkipäivän työssä painottuvat rutiinien uusintaminen ja palvelujen kehittämiseen liittyvien käytännön ongelmien ratkominen. Pahimmillaan päivittäinen työ voi olla erilaisten sotkujen selvittämistä ja ongelmatilanteiden läpi rämpimistä. Useinkaan ei voida puhua rationaalisesta, järjestelmällisesti vaiheesta toiseen etenevästä ongelmanratkonnasta, johon liittyy harkittua tutkimustiedon käyttöä. Monet ongelmatilanteet vaativat verrattain nopeaa reagointia, joten kattavaan tutkimustiedon haravointiin ja tutkimusraporttien puntaroi-vaan lukemiseen ei jää mahdollisuutta. Koska käsillä ei useinkaan ole tutkimuksissa testattuja toimintamalleja, ratkaisut joudutaan keksimään aiemman kokemuksen ja ongelmatilanteen tarjoamien vihjeiden pohjalta. Toisin kuin tutkimustyössä, palaute ratkaisujen onnistuneisuudesta saadaan verrattain nopeasti, joko asi-

akkaiden kiitoksina ja lisääntyneinä suoritteina tai sitten purnauksena ja tilastojen heikkenemisenä.

Jos kirjastonhoitajalla ei ole kokemusta tutkimustyöstä, hänen saattaa olla vaikea ymmärtää tutkimustyön erityisvaatimuksia, mm. sitä, että luotettavien tulosten saavuttaminen vaatii useiden kuukausien tai jopa vuosien ponnistelun. Koska kirjastonhoitajalla ei aina ole riittäviä pohja- tai taustatietoja tutkimusraportin aihepiiristä, esitettyjä tutkimustuloksia ei ymmärretä kaikilta osin. Vaikka tähän pystyttäisiinkin, tuloksia ei aina osata tai haluta soveltaa tarpeeksi kriittisesti arkipäivän päätöksenteossa. On mahdollista, että kirjastonhoitaja jättää huomiotta tutkimustulokset, jotka asettavat kriittiseen valoon esim. kirjaston nykyisen työnjaon tai muun keskeisen asian. Vaikka tutkijan johtopäätöksiä pidettäisiinkin järkevinä ja myös käytännössä toimivina, kynnys tutun ja turvallisen käytännön korvaamiseksi jollakin toisella voi olla liian korkea. Vakiintuneita käytäntöjä ei lähdetä herkästi muuttamaan yhden eikä vielä kahdenkaan tutkimuksen pohjalta.

Näiden tutkijoita ja kirjastonhoitajia erottavien piirteiden nojalla on ainakin jossakin määrin perusteltua puhua "kahdesta kulttuurista", joiden arvostukset ja vaatimukset poikkeavat toisistaan. Joissakin tutkimuksissa tutkijoiden ja käytännön ammattilaisten suhteen jännitteisyyttä luonnehditaan ilmauksilla "an uneasy connection" (Lynch 1984) tai "a limited partnership" (Weiss 1986). Tämänkaltaiset ilmaukset viittaavat siihen, että erilaiset työtehtävät ovat omiaan erottamaan nämä ryhmät eri leireihin. Tämä taas voi synnyttää keskinäistä epäluuloa ja johtaa kielteisten stereotyyppien muodostumiseen. Tutkijat saatetaan leimata ryhmäksi, joka akateemiseen yhteisöönnsä linnoittautuneena näpertelee vuodesta toiseen samojen käytännöllä vieraiden teorioiden parissa. Vastaavasti on tutkijoita, joille yleisen kirjaston toimintaan liittyvät kysymykset jäävät etäisiksi. Tutkimustyön intressit painottuvat muihin kuin kirjastoasioihin ja kysymys siitä, hyödyttävätkö omat tai muiden tutkimustulokset yleisiä kirjastoja, jää toisarvoiseksi.

Empiirisiä havaintoja hyödyntämisen esteistä yleisissä kirjastoissa

Seuraavassa tarkastellaan joidenkin empiiristen tutkimusten pohjalta kirjastonhoitajien käsityksiä esteistä, jotka hankaloittavat tutkimustiedon hyödyntämistä.

Joan C. Durrance ja Connie Van Fleet (tässä ks. Durrance 1991, 282) tekivät vuonna 1990 Yhdysvalloissa puhelinkyselyn, johon osallistui 24 yleisen kirjaston johtajaa. Tutkimuksessa tiedusteltiin kirjastonjohtajien käsityksiä kirjasto- ja tietopalvelualan tutkimuksesta. Melko monella kirjastonjohtajalla näytti olevan hatara käsitys alan tutkimuksesta eikä siitä arveltu olevan paljoakaan apua jokapäiväisessä ongelmanratkonnassa. Kirjastonjohtajat totesivat olevansa riittävän hyvin selvillä yleisten kirjastojen tulevaisuuden haasteista, mutta niistä keskustellaan mieluummin kollegojen kuin tutkijoiden kanssa. Tutkijoilla on oma kielensä ja terminologiansa, joka ei aina avaudu ulkopuolisille. Tutkijoiden kirjoittamia artikkeleita pidettiin liian pitkinä, vaikeaselkoisina ja käytännölle vieraina. Vaikka tutkijoiden joukosta todettiin löytyvän henkilöitä, jotka osaavat pukea sanottavansa myös kirjastonhoitajien ymmärtämälle kielelle, tutkijat näyttävät kirjoittavan etupäässä toisilleen eivätkä pohdi, millä tavoin tutkimustuloksia voisi hyödyntää käytännön kirjastotyössä. Tästä huolimatta heidän kirjoituksiaan saattoi jossakin määrin käyttää hyväksi esim. toiminnan suunnittelussa tai toimintojen rationalisoinnissa. Kirjastonjohtajat valittivat myös kirjastokoulujen passiivisuutta: ne eivät ole kovinkaan innostuneita ottamaan yhteyttä yleisiin kirjastoihin selvittääkseen niiden tutkimustarpeita. Tutkijat näyttävät ylipäänsä arvostavan melko vähän soveltavaa tutkimusta, josta taas kirjastot ovat kiinnostuneita. Yleisistä kirjastoista todettiin löytyvän riittämiin tutkittavaa, jos vain löytyisi tutkijoita, jotka ovat samalla aaltopituudella kirjastojen kanssa.

Suomen yleisiä kirjastoja koskeneissa tutkimuksissa on päädytty samansuuntaisiin johtopäätöksiin. Edellä viitattiin jo muutamiin keskeisiin tutkimustiedon hyödyntämisen esteisiin. Maijalan (mt., 35-38;59-60) tutkimuksessa merkittävimmäksi hyödyntämisen esteeksi havaittiin se, että tutkimus on liian kaukana kirjastokäytännön pulmatilanteista: tutkimus ei pysty tarjoamaan valmiita ja sovellutuskelpoisia ohjeita kirjastotyölle. Myös aikapula asettaa omat rajoituksensa: kirjastoa ei voida sulkea joksikin aikaa ja ilmoittaa asiakkaille, että työntekijät perehtyvät tutkimuskirjallisuuteen. Myös resurssien vähäisyys on este: kirjastoilla ei ole riittävästi määrärahoja palkata tutkijoita, vaikka tutkimustarpeita olisikin. Osa tutkimuskirjallisuudesta, erityisesti ulkomaiset lehdet ja pro gradu -tutkielmat koettiin hankalasti tavoitettavaksi. Koska pro gradu -tutkielmia ei yleensä saa lainaksi

yliopistojen kirjastoista, tutkielmiin pitäisi lähteä tutustumaan omalla ajalla kirjastoon. Arvattavastikin tämä kynnys on useimmille kirjastonhoitajille liian korkea.

Näiden rakenteellisten esteiden lisäksi tutkimustiedon hyödyntämistä hankaloittavat välinpitämättömät tai kielteiset asenteet tutkimusta kohtaan. Jos tutkimustiedolla ei katsota olevan sanottavaa merkitystä jokapäiväisen työn kannalta, asialle on vaikea tehdä mitään. Jos vielä kirjaston johto asennoituu nihkeästi tutkimukseen tai talon ilmapiiri ei muutoinkaan suosi uusien ajatusten esittämistä, tutkimustiedon hyödyntäminen käytöllä hankalaksi. Tutkimusta väheksyvä ilmapiiri on omiaan vaimentamaan myös vastavalmistuneiden, ensimmäiseen työpaikkaansa tulevien kirjastonhoitajien ääntä, vaikka näillä saattaisikin olla esim. gradutyöskentelyn pohjalta hyviä ehdotuksia tiettyjen asioiden järjestämiseksi uudella tavalla. Maijalan (mt., 60) tutkimuksesta löytyy tosin vain muutamia viittauksia kielteisiin tai välinpitämättömiin asenteisiin tutkimusta kohtaan. Joidenkin kirjastonhoitajien mielestä tutkimus ja tutkimustieto ovat kaukana arkipäivän työstä, tutkijat ja kirjastonhoitajat kuuluvat ”eri maailmoihin” eikä tutkimustietoa yleensäkään koeta hyödylliseksi. Kirjastonhoitajalle riittää se, että jaksaa tehdä päivittäisen työnsä. Myöskään kirjastotieteen tarpeellisuudesta tieteenalana ei oltu vakuuttuneita: se on ”väkisin keksitty tiede, jolle yritetään löytää jostakin sisältöä”.. tiede, joka tutkii ”asioita, jotka eivät koske käytännön työtä.. se menee jotenkin (käytännön/ RS) yläpuolella” (mt., 41).

Miten parantaa tutkimustiedon hyödyntämistä?

Vaikka suurin osa yleisissä kirjastoissa työskentelevistä kirjastonhoitajista näyttäisikin suhtautuvan myönteisesti tai ainakin periaatteessa myönteisesti tutkimustiedon hyödyntämiseen ja vastaavasti tutkimustiedon tarpeellisuuden kokonaan kyseenalaistavat jäävät vähemmistöön, on syytä pohtia keinoja, joilla hyödyntämisen tiellä olevia esteitä voitaisiin madaltaa. Tutkimustiedon hyödyntämistä ei tule käsittää itseisarvoksi; se, missä määrin yleiset kirjastot kokevat tarvitsevansa tuekseen tutkimustietoa, riippuu tutkimustiedon arvostuksesta ja eteen tulevien ongelmatilanteiden luonteesta. Ei ole realistista vaatia, että kirjastokäytän-

nön pitäisi joka käänteessä pohjautua kirjastotieteen ja informatiikan löydöksiin. Arkipäivän ongelmanratkaisussa hyödynnetään runsaasti elementtejä, jotka eivät perustu erityistieteen testaamiin hypoteeseihin, vaan kirjastonhoitajan kokemuksiin, tietyissä tilanteissa toimiviksi havaittuihin peukalosääntöihin tms. tietämykseen, jota ei ole kodifioitu oppikirjoihin tai tutkimuskirjallisuuteen.

Maijalan (mt., 44-54) tutkimus toi esille monia ehdotuksia, joiden avulla tutkimustiedon hyödyntämistä voitaisiin tehostaa. Kirjastonhoitajien esittämien parannusehdotusten konkreettisuus ja realismi vaihtelee. Konkreettisimmat ehdotukset ovat toteutettavissa verrattain pian ja kohtuullisin ponnistuksin, retorisia painotuksia omaavat toivomukset taas osoittavat suuntaa, johon tulisi edetä parannettaessa tutkimustiedon hyödyntämisen edellytyksiä pitkällä aikavälillä.

Tutkimustiedon hyödynnettävyyden arveltiin ensinnäkin parantuvan sitä kautta, että tutkimus ”laskeutuu” akateemisista sfääreistään lähemmäksi kirjaston arkikäytäntöä. Jotkut haastatelluista olivat jo havainneet rohkaisevia merkkejä tästä kehityksestä. Vaikka tutkimus olisikin nykyistä maanläheisempää, se voisi asettaa ja testata rohkeita hypoteeseja, joiden valossa kirjastokäytännöstä paljastuisi uusia ulottuvuuksia ja mahdollisuuksia. Maanläheisyys merkitsisi myös tutkimuksen popularisoimista: vaikeaselkoisimmista tutkimuksista laadittaisiin ”kansantajuisemmat versiot”. Myös kiinnostavimpien ulkomaisten tutkimustulosten esittelyä ja popularisointia toivottiin. Eri kysymys on tietenkin se, kenen tehtäväksi tämä popularisointi asetettaisiin ja millä foorumilla näitä tutkimuksia julkaistaisiin. Tutkijat näyttäivät suhtautuvan melko varauksellisesti tällaisiin hankkeisiin, koska popularisointiin uhrattu aika merkitsee tinkimistä muusta tutkimustyöstä. Popularisointi ei myöskään meritoi tutkijoita siinä määrin kuin ”varsinainen tutkimustyö”. Voidaan myös kysyä, eikö popularisoinnin asiaa ajaisi parhaiten se, että tutkijat kirjoittaisivat niin selkeää tekstiä, ettei se enää kaipaa erityistä popularisointia? Vaikka popularisoitujen juttujen tarjonta lisääntyisikin nykyisestä, ei ole itsestään selvää, että kaikki kirjastonhoitajat saataisiin niiden myötä kiinnostumaan tutkimuksesta. Omat esteensä popularisoinnin laajentamiselle asettavat kirjastoalan ammattilehtien rajalliset mahdollisuudet julkaista tutkimusten ”kansantajuisia” selosteita; tämä koskee esim. Kirjastolehteä, joka laajimmin tavoittaa yleisten kirjastojen kirjastonhoitajat.

Tutkimuksen maanläheistämistä palvelisi kirjastonhoitajien mukaan myös se, että tutkimusaiheita valittaessa kiinnitettäisiin erityistä huomiota sellaisiin arkipäivän ongelmia lähellä oleviin kysymyksiin kuten kirjaston nykyinen ja tuleva asema yhteiskunnassa, asiakkaiden tarpeet ja odotukset, kirjastoautomaatio, kirjaston työnjako sekä toiminnan arviointi ja mittaaminen. Näillä aihepiireillä näyttää olevan kysyntää myös muissa maissa. Amerikkalaiset kirjastonjohtajat totesivat, että yleisissä kirjastoissa oltiin innoissaan, kun American Library Association'in aloitteesta alettiin 1980-luvun puolivälissä kehittää kirjastosuunnittelun opaskirjaa *The Planning Process and Role Setting for Public Libraries* ja tulostutkimuksen käsikirjaa *Output Measures for Public Libraries*. Kirjastonhoitajat katsoivat, että kerrankin oli lähdetty tutkimaan "oikeita asioita" (ks. Durrance 1991, 286; 289). Näiden aihepiirien lisäksi amerikkalaiset kirjastonhoitajat pitivät erityisen relevantteina arkielämän tiedontarvetutkimuksia. Vaikka Suomessa onkin viime vuosina tehty useita aihepiiriltään "maanläheisiä" tutkimuksia, niiden tarjonta ei vastaa kysyntää. On mahdollista, että tutkimuksen suuntaaminen tämäntyyppisiin aiheisiin lisäisi mielenkiintoa kirjasto- ja tietopalvelualan tutkimusta kohtaan. Yhä useampi kirjastonhoitaja saattaisi lukea tutkimusraportteja ja kenties myös hyödyntää niitä nykyistä enemmän arkipäivän työssään.

Toiseksi keskeiseksi välineeksi, jolla tutkimustiedon hyödyntämistä voitaisiin lisätä, nimettiin yleisten kirjastojen ja alan tutkijoiden vuorovaikutuksen tiivistäminen (Maijala, mt., 51-54). Tähänastiset yhteydet yliopiston suuntaan havaittiin vähäisiksi. Syytä tästä ei langettu yksinomaan tutkijoiden niskaan, vaan myös kirjastonhoitajien todettiin jääneet turhan passiivisiksi tässä asiassa. Ongelma näyttää olevan yleinen muuallakin: esim. Britanniassa on havaittu tutkimusaloitteiden tulevan useimmiten tutkijoiden eikä kirjastojen taholta (ks. Craghill & Wilson 1987, 12). Suomalaiset kirjastonhoitajat toivovat tutkijoiden ottavan nykyistä aktiivisemmin yhteyttä kirjastoihin. Kanssakäymisen kanavina voivat toimia tämän lisäksi mm. seminaarit sekä luento- ja keskustelutilaisuudet. Itse asiassa nämä kanavat ovat olleet käytössä jo vuosia: esim. lääninhallitukset, Suomen Kirjastoseura, Kirjastopoliittinen yhdistys ja Kirjastotieteen ja informatiikan yhdistys järjestävät luento- ja keskustelutilaisuuksia, joissa tutkijat ja kirjastonhoitajat voivat päästä suoraan keskusteluyhteyteen ja oppia ymmärtämään paremmin toistensa puhet-

ta. Tähän seminaaritoimintaan liittyy omat ongelmansa; yhtenä niistä on esitelmätarjonnan keskityminen lähinnä yliopistopaikkakunnille. Vain valtakunnallisten kirjastopäivien yhteydessä järjestettävien "uutta tutkimuksesta" -tyyppisten esitelmätilaisuuksien voi ajatella saavuttavan kerralla laajemman kuulijakunnan.

Kolmantena kehittämisehdotuksena nostettiin esille projektitutkimuksen lisääminen: kirjastot tarvitsevat Maaseudun tietopalvelu (MAATI) -projektin tyyppistä tutkimusta, jossa kirjasto voi toimia "koekenttänä". Toisen mahdollisuuden tarjoaa toimintatutkimus, jonka suunnitteluun ja toteuttamiseen kirjastot voivat osallistua alusta lähtien. On ilmeistä, että toimintatutkimuksen keinoin tuotettua tietoa myös hyödynnettäisiin herkemmin ja yksityiskohtaisemmin, koska projekti koetaan "meidän omaksi tutkimukseksi". Espoon kaupunginkirjastossa toteutettu kirjastotyön kehittämistutkimus (Kirke -projekti) tarjoaa tuoreen esimerkin toimintatutkimuksen hyödyntämismahdollisuuksista (ks. Kurki 1993).

Muut Maijalan tutkimuksessa esille tulleet ehdotukset koskivat tutkimuksesta tiedottamista ja tutkimuskirjallisuuden tavoitettavuuden tehostamista. Esim. pro gradu -tutkielmista ei tiedoteta riittävästi ja niiden saaminen lainaksi on hankalaa; harvalla kirjastonhoitajalla lienee mahdollisuutta lähteä asiakseen esim. Tampereen yliopiston kirjastoon tutustuakseen näihin opinnäytteisiin. Kirjastolehti julkaisi takavuotena luettelon graduista, mutta nyt tästä käytännöstä on luovuttu; kirjasto- ja tietopalvelualan ammatti- ja tutkimuskirjallisuuden esittely on muutoinkin vähentynyt Kirjastolehdestä. Graduista tiedottamisen ongelma nousi esille myös Heinolan seminaarissa, jossa ehdotettiin, että Kirjastotiede ja informatiikka ottaisi kerran vuodessa julkaistavakseen listan tehdyistä tutkielmista. Tämä ehdotus luvattiin toteuttaa. Graduista, ylemmistä opinnäytteistä sekä laitoksen opettajien ja tutkijoiden julkaisuista ja tekeillä olevista tutkimuksista saa lisäksi tietoa mm. Tampereen yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan laitoksen vuosikertomuksesta, joskin tämä julkaisu tavoittanee aikakauslehtiä heikommin yleisten kirjastojen kirjastonhoitajat.

Kirjastonhoitajien ja tutkijoiden vuorovaikutusta parantaisi myös se, että kirjastot lähettäisivät laitoksille desiderata-listojaan aiheista, joita voisi tutkia esim. gradutöinä. Ainakin toistaiseksi tätä mahdollisuutta on käytetty liian vähän hyväksi. Näiden tutkimusten rajoituksena on tosin se, että

gradu on ensisijaisesti yliopistollinen oppinäyte eikä kirjaston tarpeisiin räätälöity selvitystyö. Gradun laatiminen tutkimusseminaareineen vie oman aikansa, vähintään vuoden, usein kaksi. Kaikki kirjastot eivät voi odottaa tutkimustuloksia näin pitkään; tällaisissa tapauksissa kirjaston kannattaa tehdä selvitystyö omin voimin tai antaa se esim. konsultin tehtäväksi.

Näillä Maijalan tutkimuksen esillenostamilla keinoilla voitaisiin ilmeisen tehokkaasti parantaa tutkimustiedon hyödyntämistä sekä osoittaa katteettomiksi uskomukset, joiden mukaan tutkimustyö olisi "hienojen teorioiden kehittelyä", johon liittyy annos mystiikkaa. Vuorovaikutuksen tiivistämiseen ei tarvita mitään pysyviä yhteistyöorganisaatioita, ts. kirjastonhoitajien ja tutkijoiden neuvottelukuntia tai yliopiston ja kirjastojen välillä sukkuloivia "tutkimusasiemiehiä", vaan yhteydet voisivat rakentua tapaus- tai kirjastokohtaisiin hankkeiden varaan. Tiivistyneen kanssakäymisen myötä voitaisiin täsmentää käsityksiä siitä, mitä kirjastonhoitajat ja tutkijat voivat antaa toiselleen: mistä kysymyksistä tutkijat ovat eniten kiinnostuneita, missä määrin he voivat olla mukana kirjastojen tutkimushankkeissa asiantuntijoina tai tutkimuksen johtoryhmien jäseninä, minkä tyyppiset kysymykset kirjastojen kannattaa selvittää itse, jne. Tutkijat puolestaan oppisivat näkemään täsmällisemmin yleisten kirjastojen tutkimustarpeet ja soveltamaan ne omiin intresseihinsä. Vuorovaikutuksen tiivistäminen palautuu viime kädessä kysymykseen yhteisten intressien tunnistamisesta ja työnjaon selkeyttämisestä niiden pohjalta.

Suomen kaltaisessa pienessä maassa on toki oltava realistinen pohdittaessa yhteistyön laajentamista. Meillä ei ole mahdollista saavuttaa sellaisia skaalaetuja kuin esim. Yhdysvalloilla. Maassa on paljon tutkijoita ja suuret kirjastoalan järjestöt, joilla on paljon sanottavaa myös tutkimuksen organisoinnissa. Esim. American Library Association'illa (ALA) on erityinen Library Research Round Table (LRRT). Yhdysvalloissakin vain pieni murto-osa kirjastonhoitajista, ts. pari prosenttia ALA:n jäsenistä on myös LRRT:n jäsen (ks. Virgo 1991, 190). ALA:n vuosikokouksissa järjestetään erityisiä tutkimuksen esittelytilaisuuksia (Research forums), joissa luentoja ja posterien avulla tuodaan laajasti julki uusinta tutkimusta (ks. Lynch 1984, 373). Myös kirjasto- ja tietopalvelualan tilaustutkimustoiminta on vakiintuneemmalla pohjalta; esim. Illinois Graduate School of Library and Information Science -kirjastokoulun Library Re-

search Center tekee tilaustutkimuksia kirjastoille (ks. Durrance 1991, 291). Laitos on julkaissut vuodesta 1990 alkaen tiedotuslehtistä nimeltä Public Library Watch, jossa selostetaan tekeillä olevia ja tehtyjä tutkimuksia, joiden otaksutaan kiinnostavan yleisiä kirjastoja (ks. Henington 1991).

Päätelmiä

Tutkimustiedon hyödyntäminen on kohoamassa entistä keskeisemmäksi osaksi kirjastonhoitajan ammatin hallintaa ja kehittämistä. Tutkimustiedon hyödyntäminen ei kuitenkaan ole itseisarvo. Yleiset kirjastot saadaan nykyistä laajemmin kiinnostumaan tiedon hyödyntämisestä vain konkreettisten ja todellisten, ei vain kuviteltujen etujen kautta. Tutkimusta hyödynnetään sitä laajemmin mitä vähemmän sen tiellä on esteitä ja mitä selkeämmin tutkimuksesta koetaan olevan hyötyä arkipäivän rutiinien tehostamisessa ja palvelujen kehittämisessä.

Tutkimustiedon hyödyntämisen tiellä on monia kynnyksiä, joiden korkeus vaihtelee. Osa rakenteellisista esteistä on sen luontoisia, ettei niitä voida koskaan täysin poistaa. Aikapulaa voidaan pitää yhtenä tällaisena tekijänä, samoin määrärahojen vähäisyyttä, joka on omiaan estämään selvitystöiden käynnistämistä, puhumattakaan laajempimittaisista toimintatutkimuksista. Esteiksi on laskettava myös tietyyppisen tutkimuskirjallisuuden hankala tavoitettavuus ja tutkimustiedotuksen puutteellisuudet. Vaikka kirjastonhoitajien enemmistö näyttääkin suhtautuvan varsin myönteisesti kirjasto- ja tietopalvelualan tutkimustyöhön, tutkijoiden ja kirjastonhoitajien vuorovaikutusta on edelleenkin varaa voimistaa. Jos kirjastonhoitajat ja tutkijat saadaan ymmärtämään paremmin toistensa työn erityispiirteitä, realistiset odotukset lisääntyvät ja pettymyksiä tuottavat katteettomat odotukset vähenevät. Keinoja vuorovaikutuksen tiivistämiseksi on melko runsaasti tarjolla; ratkaiseva kysymys on se, missä määrin niitä halutaan todella käyttää tämän asian edistämiseksi.

Vaikka kirjastonhoitajien ja tutkijoiden vuorovaikutuksen soisi nykyisestä tiivistyvän ja yhteisten intressien alueen laajenevan, mihinkään 100%:n yhteisyymärryksen tutkimuksen ja käytännön optimaalisesta suhteesta tuskin koskaan päästään. Tutkijoiden on toimittava tiedeyhteisön pelisäännöillä käydäkseen tutkijoista, kirjastoilla on omat

käytäntösidonnaiset tavoitteensa ja intressinsä. Molemmat ryhmät ovat suhteellisen autonomisia eikä toinen voi suoraan määrätä toisen tekemisistä. Tämä synnyttää usein jännitteitä tutkimuksen ja kirjastokäytännön välille ja uhkaa jakaa nämä ryhmät eri leireihin. Jännitteellä on myös myönteinen puolensa, koska se virittää eri lähtökohdista nousevaa keskustelua siitä, mitkä ovat yleisten kirjastojen keskeisiä tehtäviä ja niihin liittyviä ongelmia ja millä tavoin nämä ongelmat voitaisiin parhaiten ratkaista.

Tällä pohdiskelulla on merkitystä myös kirjastotieteen ja informatiikan itseyttämisestä kannalta. Esille nousee kysymys mm. siitä, onko tieteenala tarpeeksi avoin kirjastokäytännön ongelmille vai eristäytykö se liikaa akateemisiin ympyröihinsä. Jos tutkijat myöntävät olevansa avoimia yleisen kirjaston tutkimustarpeille, on syytä kysyä heti perään, missä määrin kirjastotieteen ja informatiikan tutkimus voidaan kokonaisuutena sitoa yksittäisten kirjastojen välittömien ja ainutkertaisten ongelmien selvittämiseen? Vaikka kysymys on hankala sekä periaatteellisesti että käytännön kannalta, sitä on syytä pohtia myös meillä Suomessa. Jos tutkimusta tehdään ensisijassa tiedeyhteisön perinteisin säännöin, tutkimusta ei voida sitoa kovinkaan tiukasti yksittäisten kirjastojen erityisongelmien selvittämiseen, etenkin siinä mielessä, että tutkimuksen toimeksiantaja ja rahoittaja, ts. kirjasto määrittäisi tutkimuksen ongelmanasettelun.

Viimeksi mainittu käytäntö tulisi laajemmin kysymykseen, jos kirjastojen tarvitsemasta selvitystyöstä vastaisi erityinen tilaustutkimuksia tekevä yksikkö, joka toimisi yliopiston ainelaitoksen yhteydessä. Tämä järjestely tarjoaisi mahdollisuuden välittää ja tuottaa kohdenetusti tutkimustietoa yleisten kirjastojen tarpeisiin. Ratkaiseva kysymys on se, löytyisikö tällaiselle maksulliselle tutkimuspalvelulle riittävästi kysyntää, vaikka sen toimintalue kattaisi koko kirjasto- ja tietopalvelusektorin. Yleisten kirjastojen lähivuosien budjetit eivät antane mahdollisuutta kovin laajojen tutkimus- ja kehittämishankkeiden käynnistämiseen. Tästä huolimatta kirjastot joutuvat selvittämään, mihin palveluihin niillä on tulevaisuudessa varaa ja millä tavoin palvelut on järkevintä organisoida. Tilaustutkimukselle ja ylipäänsä tutkimustiedon laajemmalle hyödyntämiselle saattaisi löytyä todellista tarvetta juuri tässä valintatilanteessa, joka kirjastojen tulevan toiminnan kannalta voi olla hyvinkin ratkaiseva.

Hyväksytty julkaistavaksi 20.2.1993.

Lähdeluettelo

- Ahvenjärvi, Marita (1990), *Psykologien tiedontarpeet ja tiedonhankinta*. Tampere: Tampereen yliopisto. (Kirjastotieteen ja informatiikan pro gradu -tutkielma).
- Ali, Nazim S. (1985), *Library science research: some results of its dissemination and utilization*. *Libri* 35(2), 151-162.
- Allen, G.G. (1985), *Johtaminen ja kirjaston tutkimustoiminta*. *Kirjastotiede ja informatiikka* 4(3), 77-82.
- Boggs, James P. (1992), *Implicit models of social knowledge use*. *Knowledge: Creation, Diffusion, Utilization* 14(1), 29-62.
- Craghill, Denise & Wilson, T.D. (1987), *The impact of information research*. London: British Library. (British Library. Research Papers n:o 20).
- Durrance, Joan (1991), *Research needs in public librarianship*. *Library and information science research. Perspectives and strategies for improvement* (toim. Charles R. McClure & Peter Hemon), s. 279-295. Norwood, NJ.: Ablex.
- Henington, David M. (1991), *Public Library Watch: Reporting on Research and Issues of Interest to Public Libraries*. Published quarterly by the Library Research Center, University of Illinois Graduate School of Library and Information Center. (A review). *Public Library Quarterly* 11(3), 71-72.
- Kummala-Mustonen, Merja & Laitinen, Seija (1989), *Kirjastotyössä vai kirjastossa työssä*. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- Kurki, Hannu (1993), *Käyttäjän kirjasto? Kirke-projektin raportti*. Tampere: Tampereen yliopisto. (Tampereen yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan laitos. Tutkimuksia n:o 38).
- Laaksovirta, Tuula H. (1986), *Tieteellisen tiedon välittyminen yhteiskuntaan. Tutkimus tieteellisen tiedon (lääketiede) välittymisestä ja välittämisestä terveyspolitiikan alueella Suomessa*. Tampere: Tampereen yliopisto. (Acta Universitatis Tampereensis, vol. A 210).
- Lampinen, Osmo (1985), *Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen hyödyntäminen poliittis-hallinnollisessa päätöksenteossa*. Helsinki: Suomen Akatemia. (Suomen Akatemian julkaisuja 1985:6).
- Lampinen, Osmo (1992), *The utilization of social science research in public policy*. Helsinki: The Academy of Finland. (Suomen Akatemian julkai-

- suja – Publications of the Academy of Finland 1992:4).
- Lynam, Peter & Slater, Margaret & Walker, Rennie (1982), Research and the practitioner. Dissemination of research results within the library-information profession. London: Aslib. (Aslib Occasional Publications n:o 27).
- Lynch, Mary Jo (1984), Research and librarianship: an uneasy connection. *Library Trends* 32(4), 367–383.
- McClure, Charles R. (1989)., Increasing the usefulness of research for library managers: propositions, issues, and strategies. *Library Trends* 38(2), 280–294.
- Majjala, Marja (1990), Kirjastonhoitaja ja tutkimus. Yleisen kirjaston kirjastonhoitajan käsitys tutkimuksesta ja tutkimuksen hyödyntämisestä. Tampere: Tampereen yliopisto. (Kirjastotieteen ja informatiikan pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto).
- Nevala, Tuija & Penttilä, Soile (1992), Kirjastonhoitajan ammattiin sosiaalistuminen ja ammatti-identiteetti. Tampere: Tampereen yliopisto. (Kirjastotieteen ja informatiikan pro gradu -tutkielma).
- Okko, Marjatta (1988), Suunnittelutieteellisestä lähestymistavasta kirjastotieteen ja informatiikan tieteenharjoituksessa. - *Kirjastotiede ja informatiikka* 7(4), 105–111.
- Saxe, Leonard (1986), Policymakers' use of social science research. *Knowledge: Creation, Diffusion & Utilization* 8(1), 59-78.
- Schön, Donald A. (1983), The reflective practitioner. How professionals think in action. New York: Basic Books, Inc.
- Weiss, Carol H. (1979), The many meanings of research utilization. *Public Administration Review* 39(5), 426–431.
- Weiss, Carol H. (1986), Research and policy-making. A limited partnership. The use and abuse of social science (toim. Frank Heller), s. 214–235. London: Sage.
- Virgo, Julie A.C.(1991), The role of professional associations. *Library and Information Science Research. Perspectives and strategies for improvement* (toim. Charles McClure & Peter Herson), s 189–196. Norwood, NJ: Ablex.

Tämän numeron kirjoittajat

Iivonen, Mirja, tutkija, Tampereen yliopisto

Kärki, Riitta, assistentti, Tampereen yliopisto

Okko, Marjatta, emeritaprofessori, Helsinki

Savolainen, Reijo, yliassistentti, Tampereen yliopisto